

Noord-Zuidrelaties bij bewegingsngo's

Aanzet tot een nieuw FOS-beleid

December 2006
Isabel Wagemans

FOS-Socialistische Solidariteit
www.fos-socsol.be

Inhoudstafel

A. Situering van dit document.....	3
B. Bevindingen.....	4
1. De bewegingsngo's	4
1.1. Visie van de bewegingsngo's op Noord-Zuidrelaties.....	4
1.2. Gemeenschappelijke knelpunten en behoeften van de bewegingsngo's	4
2. FOS als bewegingsngo	6
2.1. FOS-beleid tav Noord-Zuidrelaties	6
2.2. Case : de band tussen organisaties in Mozambique en Limburg.....	7
2.3. Conclusie	7
3. Verwachtingen van partners in het Noorden en het Zuiden	9
3.1. Verwachtingen in het Noorden.....	9
3.2. Verwachtingen van het Zuiden.....	10
3.3. Conclusie	11
C. Aanzet tot een nieuw beleid over Noord-Zuidrelaties bij FOS	12
D. Bronnen	14
3.1 NGO-documenten	14
3.2 Bevraging Noord-partners: open vragenlijst (zie bijlage)	14
3.3 Bevraging Noord-partners: meer gespecificeerde vragenlijst (zie bijlage).....	14
Bijlage 1: Bevraging Noord-Partners	15
Bijlage 2: Bevraging Zuid-Partners	16

A. Situering van dit document

Eind 2005 werd het volgende doel vooropgesteld: *”Een document dat ngo’s, hun doelgroepen/partners in België en doelgroepen/partners in het Zuiden een aanpak aanreikt om samen gemeenschappelijke doelstellingen over N-Z-relaties (solidariteitsrelaties tussen partners in Noord en Zuid, informatiedoorstroming tussen partners in Noord en Zuid, inleefreizen, uitwisselingen,...) te formuleren en in praktijk om te zetten. Het beleid dat in dit document wordt beschreven, wordt geïmplementeerd tijdens de volgende programma-periode (2008-2013).”*

Daartoe werden verschillende stappen ondernomen.

Een eerste stap was het inventariseren van visies en verwachtingen van bewegingsngo’s en hun stakeholders. Bestaande documenten, visies en aanpak over Noord-Zuidrelaties bij verschillende ngo’s, werden verkregen bij Volens, Trias, FOS en Rode Kruis. Bij de meeste ngo’s is er geen uitgeschreven beleidstekst die alle vormen van Noord-Zuidrelaties omvat, en daarom werden interviews afgenomen met medewerkers van Trias, FOS, Rode Kruis en Wereldsolidariteit. De verwachtingen van partners in Noord en Zuid werden bevraagd via een vragenlijst. FOS publiceerde de vragenlijst voor de Noord-partners op zijn website, en kreeg zo 20 ingevulde lijsten binnen vanwege de stafmedewerkers of hoofden van verschillende verenigingen uit de socialistische beweging. FOS verspreidde ook een vragenlijst naar zijn partners in het Zuiden, waarvan er 13 ingevuld terugkeerden.

Vervolgens werden de antwoorden uit Noord en Zuid teruggekoppeld naar de medewerkers en bestuursleden van FOS, en medewerkers van verenigingen uit de socialistische beweging, tijdens het Algemeen Beraad van FOS (januari 2006).

Het resultaat ervan is het beleidsvoorstel in dit document, dat voor alle ngo’s een bruikbare inspiratiebron hoopt te zijn. Het klaart niet elk punt uit, maar wil een bijdrage leveren tot een discussie over het vorm geven van internationale solidariteit.

B. Bevindingen

1. De bewegingsngo's

1.1. Visie van de bewegingsngo's op Noord-Zuidrelaties

Bewegingsngo's zien banden tussen doelgroepen in Noord en Zuid als een noodzaak om een internationale tegenmacht te kunnen vormen. Sensibilisering in het Noorden kan de actiebereidheid van de leden van de doelgroepen wel verhogen, maar solidariteitsrelaties met het Zuiden zijn daarbij een aangewezen methode. Rechtstreeks contact en ontmoeting zijn onmisbare ingrediënten, op twee vlakken. Enerzijds voor het inzicht en bewustwording: rechtstreekse contacten zijn belangrijk om de problematiek laagdrempelig en concreet te maken, en een gezicht te geven. Anderzijds voor houding en handelen: wie aan het contact deelneemt, is persoonlijk betrokken, en raakt gemotiveerd om zelf ook actie te ondernemen. Hij/zij gaat ook anderen van de doelgroep sensibiliseren, is gemotiveerd om te zorgen voor beleidsbeïnvloeding binnen en buiten de organisatie.

Bewegingsngo's hebben hierin reeds een lange weg afgelegd. Enkele belangrijke, gemeenschappelijke obstakels op die weg, en de aanpak ervan, belichten we hieronder.

1.2. Gemeenschappelijke knelpunten en behoeften van de bewegingsngo's

Knelpunt 1: projectbenadering vs. structurele verhaal.

Bij FOS, Wereldsolidariteit en Trias is er de bezorgdheid dat sensibilisering waar een partnerschap aan te pas komt, ertoe leidt dat deelnemers uit het Noorden zich gaan concentreren op één thema/partner. Ze zetten voor die ene partner alles op alles, en zijn niet meer bereikbaar voor andere thema's, of het bredere verhaal. Een ander probleem dat daarmee gepaard gaat, is dat men de partner buiten de ngo om begint te ondersteunen met bijdragen voor niet-structurele mini-projecten, zoals geld inzamelen voor een nieuw dak voor het huis van persoon A, of voor het schoolgeld van het kind van persoon B.

Veelal probeerden ngo's daarom te vermijden dat er een langdurig partnerschap zou ontstaan, en werden caritatieve initiatieven hoogstens getolereerd, maar in feite genegeerd. Omdat mensen hier toch mee doorgaan, en om ervoor te zorgen dat de initiatieven daadwerkelijk zoden aan de dijk brengen, proberen ngo's hier toch meer en meer op in te spelen, en de energie te kanaliseren. Meer bepaald wordt er een antwoord geboden via partner- en partnerschapsinitiatieven. Enkele voorbeelden.

Bij Wereldsolidariteit liet men vroeger zaken zoals spontane inzamelingen voor schoolgeld of ziek familielid van partner links liggen, om versnippering van inspanningen tegen te gaan, en focus op hoofdprobleem en campagnethema te kunnen behouden. Nu gaat men er anders mee om. Men vindt het beter te bekijken tot waar ze wel een rol kunnen spelen, welke eisen ze kunnen stellen om een zicht te behouden op deze rechtstreekse partner-achterban lijnen. Er lopen 2 partnerschapsexperimenten, waarbij Wereldsolidariteit samenwerkt met de initiatiefnemers van deze projecten. Daarbij hanteert Wereldsolidariteit twee criteria. Ten eerste mogen persoonlijke fondsenwervings- of andere inzamelacties niet in concurrentie met de campagne van Wereldsolidariteit worden georganiseerd. Het is er bovenop, niet ter

vervanging van. Ten tweede moet in het project naar een link met de campagne worden gezocht, zodat het project/de partner als voorbeeld in het thema wordt geplaatst, en zo de campagne versterkt. Er wordt een contract opgemaakt, waarin bepaald wordt dat fondsenwerving niet rechtstreeks aan het mini-project ten goede komt, maar via WSM aan de totale werking van de partner.

Bij het Rode Kruis zijn projecten precies het uitgangspunt voor solidariteitsbanden, en wordt daarom gewerkt met 'projectparticipatie': *“De hoofddoelstelling van projectparticipatie is dat de vrijwilligers zich via de steun aan concrete projecten meer en meer betrokken voelen bij de internationale samenwerking van Rode Kruis-Vlaanderen.”* Door de deelnemers bij het project te betrekken, wordt het 'hun' project, en wordt ook vermeden dat ze zelf initiatieven nemen die al gauw vastlopen.

Bij FOS is er sinds 2005 sprake van partnerschappen. De verschillende federaties van de socialistische mutualiteiten ondersteunen de gezondheidswerking van de verschillende FOS-partners in het Zuiden. Er is ook afgesproken om het educatieve luik hieraan te koppelen. De sensibilisering in samenwerking met de mutualiteit van Limburg en West-Vlaanderen heeft de aidsproblematiek in Zuidelijk Afrika als onderwerp. Beide mutualiteiten hebben immers respectievelijk FOS-partners uit Mozambique en Zuid-Afrika als partner. Deze partnerschappen zijn een dankbare manier om het onderwerp een concreet gezicht te geven, breed te mobiliseren, en vooral voor 'ownership': de partners in Noord en Zuid gaan zelf meer initiatief nemen om Noord-Zuidthema's in hun werking op te nemen.

Knelpunt 2: de Zuid-vraag naar expertise komt terecht bij de ngo.

Een belangrijke reden waarom Zuid-partners geïnteresseerd zijn in een band met de achterban van ngo's, is de expertise die de organisaties uit het Noorden hen kunnen bieden (zie 3.2). Verwachtingen van het Zuiden Wanneer Zuid-partners een beroep willen doen op de expertise van de Noord-partners, komt die vraag terecht bij de ngo, die zelf niet over die expertise beschikt. De vraag stelt zich dus hoeveel en welk soort vragen de ngo's kunnen (laten) beantwoorden, en via welke weg.

In het geval van Wereldsolidariteit is er een antwoord gevonden via de structuren van de achterban. De CM heeft een internationale dienst die Zuid-partners kan informeren over de mutualiteitswerking. Het ACV nodigt mensen uit 3 continenten uit voor een vorming van 1 maand. Wereldsolidariteit zelf speelde tijdens het bezoek van de Afrikaanse partners in mei 2005 wel in op hun vraag om christelijke beweging beter te begrijpen.

In het geval van FOS komen die structuren er ook. Binnen de NVSM is er een Studiedienst Ontwikkelingssamenwerking gekomen, die op vragen van partners uit het Zuiden kan antwoorden. Om op de meest gestelde vragen een snel antwoord klaar te hebben, is er een powerpointpresentatie ontwikkeld over de werking van de mutualiteit, vertaald in het Engels en Spaans.

2. FOS als bewegingsngo

Hieronder gaan we dieper in op het huidige beleid van FOS als bewegingsngo die aan Noord-Zuidrelaties werkt. Vervolgens zetten we kort de case Limburg-Mozambique uiteen, als illustratie van hoe dit beleid in de praktijk werd gebracht, en welke knelpunten daarbij opdoken. Dan gaan we in op de factoren en knelpunten die FOS ertoe brachten op zoek te gaan naar een andere manier om Noord-Zuid-relaties in te vullen.

2.1. FOS-beleid tav Noord-Zuidrelaties

In het vijfjarenprogramma 2003-2007 legt FOS veel nadruk op Noord-Zuidlinken. Het is een deel van zijn missie om in Noord en Zuid de solidariteit en netwerking tussen mensen te stimuleren. Dit in functie van solidariteit en tegenmachtvorming. De invulling van die link wil FOS op 2 niveaus en 2 manieren:

Niveaus:

- A. **organisaties:** FOS hoopt de thematische expertise van de organisaties uit zijn achterban te valoriseren in zijn partnerwerking met het Zuiden. De grote socialistische organisaties beschikken over contacten die ook voor deze partners nuttig kunnen zijn. Het gaat er dus om kennis en contacten van de socialistische achterban in het voordeel van de partners in het Zuiden aan te wenden.
- B. **Doelgroepen van deze organisaties:** De doelgroepen van de werking in het Noorden en die in het Zuiden zijn gelijkaardig. In beide gevallen gaat het over mensen die (hebben) moeten strijden voor sociaal-politieke en economische rechten. Die concrete herkenning is een pluspunt. In Noord en Zuid worden mensen geconfronteerd met de gevolgen van dezelfde beslissingen, die globalisering met zich meebrengt. Deze samenhang tussen gebeurtenissen wil FOS zichtbaar maken, via sensibilisering in Noord en Zuid. Internationale solidariteit is het antwoord op deze globalisering.

Hoe doet FOS dit?

Educatie- en Zuiddienst hebben een gelijkaardige strategie om doelstellingen te bereiken. Zowel in Noord als in Zuid wordt gewerkt met organisaties die mede door de werking van FOS ingeschakeld worden in het opbouwen van een internationale tegenmacht.

- a. De educatiedienst bouwt bij de socialistische achterban aan een tegenmacht die het beleid van de organisaties, maar ook daarbuiten, moet beïnvloeden – complementair met wat de Zuidwerking in het Zuiden doet: *“Het zichtbaar maken van de samenhang tussen gebeurtenissen in Noord en Zuid is een derde transversaal aandachtspunt in onze educatieve werking.”* Hiertoe werd o.a. de checklist ‘Noord-Zuidlinken’ voor educatieve activiteiten ontwikkeld, om te waarborgen dat dit aandachtspunt in elke actie of activiteit voldoende aan bod komt. Ook rechtstreeks contact en uitwisselingen ziet FOS als een nuttig middel om tegenmacht op te bouwen.
- b. Ook de rol van de coöperanten is cruciaal: naast begeleiden van partners en programmaontwikkeling, is de brugfunctie Noord-Zuid cruciaal in hun takenpakket.

Het gaat er dus om de doelgroepen in Noord en Zuid duidelijk te maken dat hun problemen samenhangen. In het huidige vijfjarenprogramma gebeurde dit hoofdzakelijk complementair in Noord en Zuid, zonder rechtstreeks contact. Uitwisselingen tussen organisaties en/of doelgroepen staan gemiddeld 2 keer per jaar op het programma. Deze uitwisselingen dienden eerder als illustratie van een gemeenschappelijke problematiek, maar waren zelden de aanzet voor een langdurige solidariteitsband. Daar was echter meer nood aan, zoals blijkt uit de case hieronder.

2.2. Case : de band tussen organisaties in Mozambique en Limburg

In 2003 werd een evaluatie gevoerd, waarbij de verschillende actoren en hun onderlinge verhoudingen in een Noord-Zuidrelatie werden onderzocht. Als voorbeeld halen we hier de band aan tussen de Noord-partners uit Limburg en de Zuid-partners uit Mozambique.

In Limburg is een lokale vrijwilligerskern van FOS actief, onder de naam Socsol Limburg. Zij doen in hun provincie aan sensibilisering van de socialistische achterban (bijvoorbeeld tijdens de jaarlijkse nieuwjaarsreceptie van de plaatselijke sp.a), en aan fondsenwerving voor partners in Mozambique (bijvoorbeeld tijdens hun jaarlijkse solidariteitsmaaltijd). Van een wederzijdse band was echter geen sprake: *“Een belangrijke conclusie is dat een directe solidariteitsrelatie tussen organisaties in Noord en Zuid niet nodig is om aan sensibilisering te doen in het Noorden.[...] Mozambique fungeert als voorbeeld waaraan verschillende thema’s kunnen worden opgehangen. Bij een dergelijke, eenzijdige relatie kan geen sprake zijn van een direct voordeel voor de partners in het Zuiden.”*

Een van de oorzaken van de eenzijdigheid van deze relatie situeert zich bij het FOS-beleid bij aanvang van het huidige vijfjarenprogramma: *“Het bevorderen en ondersteunen van solidariteitsketens en netwerken maakt weinig deel uit van het FOS-beleid waardoor ondersteuning ervan ook geen deel uitmaakt van activiteiten van de regioverantwoordelijke, noch van de landencoördinator.”*

De evaluatoren formuleerden enkele voorstellen om de ontwikkeling van een solidariteitsrelatie te ondersteunen. FOS zou deze ontwikkeling kunnen opnemen in actieplannen. FOS zou ook een duidelijke strategie met Socsol Limburg moeten afspreken over hoe het netwerk kan ondersteund worden, en wat ieders rol daarin is. De ondersteuning van Socsol Limburg zou in de actieplannen van FOS-educatie moeten worden opgenomen.

Deze aanbeveling is ondertussen opgenomen, en ook verbreed: niet enkel Socsol Limburg heeft een plaats gekregen in het netwerk van het partnerschap Limburg-Mozambique. Ook de socialistische mutualiteit van Limburg is bij het verhaal betrokken. En op dezelfde leest zijn ook de andere partnerschappen geschoeid tussen de socialistische mutualiteiten en de FOS-partners in het Zuiden.

2.3. Conclusie

Naarmate FOS meer en meer ingebed raakte in de socialistische beweging, en die beweging ook meer en meer met Noord-Zuidthema’s bezig was, steeg vanuit die beweging ook de vraag naar rechtstreeks contact met partnerorganisaties uit het Zuiden, en ook naar een structurele, langdurige band.

Enerzijds wil FOS dit stimuleren. FOS wil er immers voor zorgen dat de socialistische beweging Noord-Zuid-thema's zelf op hun agenda en in hun beleidsplannen zetten. Om dit 'ownership' te versterken, zijn banden waarbij iedereen een verantwoordelijkheid krijgt toegekend, een dankbaar instrument. Anderzijds wil FOS ook de valkuilen vermijden waar alle bewegingsngo's zich voor geplaatst weten: het vervallen in een projectbenadering in het Noorden, en het vinden van geschikte kanalen om vragen uit het Zuiden te beantwoorden (zie deel 1).

Om Noord en Zuidpartners dichter naar elkaar toe te kunnen brengen, is het zeer belangrijk om hun noden en verzuchtingen te kennen. Die zijn het onderwerp van deel 3.

3. Verwachtingen van partners in het Noorden en het Zuiden

3.1. Verwachtingen in het Noorden

We nemen de partners van FOS als uitgangspunt, omdat deze rechtstreeks bevraagd zijn. De **doelstellingen** rond Noord-Zuidwerking van het NVSM, waar FOS mee samenwerkt, verwoorden zij als volgt: *“Samen met politici, andere ziekenfondsen en ander mogelijke bondgenoten (vb. vakbonden en ngo’s) willen wij een tegenmacht vormen tegen die krachten die ook gezondheidszorg in de eerste plaats zien als een gewone koopwaar en een middel om winst te maken. Organisaties als de onze en de sociaal zwakkeren die wij verdedigen hebben er belang bij, in de kapitalistische “global village” die de wereld vandaag geworden is, aan deze tegenmachtvorming een internationale dimensie mee te geven.”*

Dit ligt duidelijk in lijn van de doelstellingen van FOS, maar er zijn ook andere noden. Die werden bevraagd door middel van een elektronische vragenlijst naar de socialistische beweging. Twintig stafmedewerkers en hoofden van verschillende organisaties vulden die lijst in. Uit de antwoorden komen een aantal beweegredenen naar voor om solidariteitsrelaties met FOS-partners in het Zuiden aan te knopen.

Voorop staat de intrinsieke waarde van solidariteit op zich: nauwere contacten kunnen internationale solidariteit aanwakkeren. Daaronder valt ook het leren van elkaar: *“Via contacten (die niet vrijblijvend mogen zijn) kan de knowhow worden overgebracht”*. Daarnaast zien deze organisaties nauwere contacten als een eerste stap om het verhaal uit het Zuiden concreter te maken naar hun doelgroep toe, en om de persoonlijke betrokkenheid te verhogen: *“Kan aanleiding geven tot een actievare manier van kennis maken met elkaars problemen”* of nog: *“om op die manier de afstanden te ‘verkleinen’”*.

Ook vinden de partners uit het Noorden dat de contacten het best uitgaan van gedeelde interesses van doelgroepen in Noord en Zuid. Het beste **niveau voor het contact** vinden zij de basis: vrouwen, senioren, jongeren, militanten uit het Noorden in contact brengen met vrouwen, senioren, jongeren, militanten uit het Zuiden. Vandaar ook dat men een zeer concreet en tastbaar handelingsperspectief voor ogen heeft, zoals het opzetten van geldacties voor het project.

Toch is er vanuit de socialistische mutualiteiten ook interesse om de organisatie zelf aansluiting te laten vinden bij de te ondersteunen partners, mits enkele voorwaarden: *“Alle Vlaamse socialistische ziekenfondsen zetten vandaag regelmatig activiteiten op in het kader van internationale solidariteit. We zouden aan deze activiteiten meer impact kunnen geven door te streven naar meer thematische en organisatorische eenheid en meer continuïteit. Dit streefdoel zou concreet het volgende kunnen inhouden:*

→ Het toespitsen van onze acties op onze “core business”, tot voor ons herkenbare en “tastbare” projecten op het domein van basisgezondheidszorg, sociale gezondheidszorgverzekeringen en de gehandicaptenzorg, die aansluiten bij onze waarden, visie en missie.

→ Acties ondersteunen en organiseren die in het verlengde liggen van wat het NVSM doet ([...] ondersteuning van de FOS-werking in de sector gezondheidszorg)

→ Acties laten lopen over een langere periode, bv. 5 jaar”

De leden van hun vereniging sensibiliseren en aanzetten tot solidariteit met het Zuiden is dus de voornaamste beweegreden van deze organisaties voor het opbouwen van Noord-Zuidrelaties, en dit gebeurt best op het niveau van de doelgroepen. Dat komt niet helemaal overeen met de beweegredenen van de partners uit het Zuiden, zoals uit deel 4. blijkt.

3.2. Verwachtingen van het Zuiden

Partners uit het Zuiden zijn het erover eens dat de contacten het best opgebouwd worden tussen gelijkaardige organisaties. De boerenorganisatie Ucama uit Mozambique legt in deze de vinger op de wonde: *“Er is immers geen boerenbeweging binnen de Belgische socialistische beweging. Uitwisseling van bezoekers met wie dan wel? Wat kunnen ze ons bieden? Bijvoorbeeld vorming inzake organisatievorming en beheer, zegt iemand. Of inzake lobbywerk naar de overheden toe. Bezoeken aan België zijn zeker interessant om meer te weten over de samenleving daar, over hoe de boeren daar georganiseerd zijn en hoe verschillend ze wel zijn tov onze boeren (zoals men steeds zegt)...”*

Er zijn veel redenen waarom partners uit het Zuiden een partnerschap met een gelijkaardige organisatie uit het Noorden zouden willen aangaan, zo blijkt uit de 15 ingevulde vragenlijsten die FOS van zijn Zuid-partners heeft teruggekregen. Wel zijn er een aantal hoofdredenen te onderscheiden.

Van elkaar leren en visies uitwisselen is de voornaamste beweegreden voor Zuid-partners om eventueel aan nauwere contacten met partners in het Noorden te werken.

De Mozambikaanse partners Ucama en AKSM verwoorden dit als volgt: *“Uitwisseling van kennis, visie op politieke kwesties, op doelstellingen die we willen bereiken. Uitwisseling van informatie en ervaringen en natuurlijk ondersteuning bij vormingsprogramma's,...om “problemen te kunnen delen”, informatie uit te wisselen en zo de organisatie te versterken. Directe contacten blijven bij!”*

Vanwege de Mozambikaanse vakbond Consilmo komen de volgende zeer concrete, technische vragen: *“Ook syndicale vorming zou een thema kunnen zijn, hoe onze arbeidsrechten verdedigen in Mozambique, wat denken de Belgische “kameraden” hierover? De arbeidswetten in Mozambique worden binnenkort aangepast; heeft het ABVV suggesties en adviezen?”*. Dit is een duidelijk voorbeeld van het knelpunt dat we eerder beschreven (1.2): het Zuiden komt met vragen die het best gericht worden aan de top van de organisatie in het Noorden, en niet aan de basis.

Toch staan ook morele ondersteuning en publieke druk op de agenda. De Ecuadoriaanse partner Fenacle benadrukt: *“Een relatie onderhouden met FOS stelt ons in staat om de horizon van onze strijd te verbreden en deze strijd te versterken. Niet alleen de economische steun maar vooral de mogelijkheid om ervaringen uit te wisselen rond gelijkaardige processen in Zuid-Amerika en andere landen in de wereld, met Belgische organisaties. Dankzij onze relatie met FOS bereiken onze berichten en syndicale actiemiddelen een groter publiek wat als drukingsmiddel dient om de arbeidsrechten van werknemers in Ecuador mee af te dwingen. Fenacle steunen houdt in dat de ganse syndicale beweging in het land versterkt en meer jongeren en vrouwen kunnen opkomen voor hun rechten.”*

Bij enkele Zuid-Amerikaanse partners die al contacten hebben gehad, blijken ook de versterking van de organisatie en haar slagkracht belangrijke verwezenlijkingen die volgen uit

de internationale solidariteit. De Peruviaanse partner CGTP spreekt uit ervaring: *“In Peru is er ook een project met ABVV opgezet dat erin bestaat de leiderschapscapaciteiten van syndicalisten te verbeteren in Ica, Arequipa, Cusco op het vlak van decentralisering, en versterking van de vakbond. Dit heeft geleid tot meer vakbondsvertegenwoordiging en erkenning van de vakbonden op deze vlakken. We denken dat deze internationale solidariteit ertoe geleid heeft dat we mekaars strijd beter begrijpen (vakbondsstrijd in België en Peru).”*

Voor Zuid-partners is het uitwisselen van kennis en ervaring op organisatieniveau de voornaamste reden voor het aangaan van een partnerschap.

3.3. Conclusie

Er zijn enkele belangrijke voorwaarden voor het slagen van een Noord-Zuidrelatie.

Ten eerste moet het gaan om gelijkaardige organisaties, die een gemeenschappelijk thema en gemeenschappelijke belangen hebben. Bijvoorbeeld een mutualiteit die in België de privatiseringstendens van gezondheidszorg wil tegengaan, en een vakbond in het Zuiden die lobbyt voor hiv/aids bestrijdingsinitiatieven vanwege de overheid, kunnen elkaar vinden rond een gemeenschappelijk thema en een gemeenschappelijk belang.

Ten tweede moet er een duidelijke, concrete vraag zijn: wat verwachten de partners van elkaar. Hierboven blijkt dat de Noord-partners vooral een sensibilisering naar de basis op het oog hebben, en pas in tweede instantie het uitwisselen van kennis en visie. Dat laatste is waar de Zuid-partners het meest op rekenen. Morele ondersteuning en internationale draagvlakverbreding komen bij hen pas op de tweede plaats. Dit vraagt om een nieuwe aanpak door de organisatie, waarbij de beheersbaarheid in het oog moet worden gehouden.

In het volgende hoofdstuk gaan we na hoe FOS het gemeenschappelijke doel van de ngo zelf en de partners kan afbakenen, en ervoor kan zorgen dat de aangehaalde knelpunten een passend antwoord krijgen.

C. Aanzet tot een nieuw beleid over Noord-Zuidrelaties bij FOS

Veel bewegingsngo's beschouwen contacten met het Zuiden als een onmisbaar instrument om hun achterban te sensibiliseren en te activeren over de Noord-Zuidproblematiek. Deze contacten staan meestal in functie van het thema waarrond wordt gesensibiliseerd, en zijn in vrij diffuus: werkt men met jongeren of rond flexibiliteit, dan wordt een Zuid-partner die met deze doelgroep of dit thema bezig is, op dat moment ingeschakeld. Voordeel is dat het verhaal over oneerlijke machtsverhoudingen op wereldschaal zo inderdaad een concreet gezicht krijgen in het Noorden. Nadelen zijn dat partners uit het Zuiden er op die manier niet uithalen wat ze er willen uithalen, en ook in het Noorden krijgt men moeilijk een hele organisatie uit de achterban achter één doel.

FOS wil daarom een andere weg inslaan op het vlak van Noord-Zuidrelaties, en er meer evenwicht in brengen. FOS wil een brug slaan tussen partners in het Noorden en het Zuiden, en met hun noden en verwachtingen meer rekening houden. FOS wil bemiddelaar zijn in een echte solidariteitsband tussen partners in het Noorden en het Zuiden, en niet enkel van sporadische contacten. Zo kunnen de verschillende organisaties uit de socialistische beweging van basis tot top actief gemaakt worden rond één gemeenschappelijk doel, en het Zuiden hier ook meer een stem in geven.

De ervaringen van de bewegingsngo's en de bevraging van partners in Noord en Zuid leren dat er op die weg heel wat hindernissen wachten. Hieronder volgt een overzicht, met voorstellen om ze aan te pakken.

1. Partners in Noord en Zuid geven aan dat ze met gelijkaardige organisaties willen samenwerken, met wie ze een herkenbare problematiek delen. FOS moet erover waken dat deze problematiek voldoende gekaderd wordt in de gehele Noord-Zuidproblematiek. Het moet om een 'thematisch' partnerschap gaan. Bij partners in het Noorden moet dit thema worden opgenomen via vormingen, activiteiten en publicaties, zodat solidaire acties daar een logische uitloper van zijn, en niet een jaarlijkse gelegenheid waarbij mensen zonder meer geld in de enveloppe steken.
2. De verwachtingen in Noord en Zuid liggen op verschillende niveaus. Het is duidelijk wat de verwachtingen bij Noord en Zuid partner zijn en welke ingelost kunnen worden, welke niet. Het Zuiden is in de eerste plaats geïnteresseerd in expertise uit het Noorden. Het Noorden is in de eerste plaats uit op sensibilisering van de basis en solidaire acties. Beide verwachtingen sluiten elkaar niet uit: ze kunnen ingelost worden, op voorwaarde dat ze duidelijk gecommuniceerd worden voor het partnerschap wordt aangegaan. De realistische afspraken die daaruit voortkomen, worden ook in een contract gegoten dat door alle partijen wordt ondertekend. FOS speelt een bemiddelende rol, maar moet ook de omgekeerde vraag stimuleren: wat kan het Noorden van het Zuiden leren? Hoe gaat het Zuiden zorgen voor sensibilisering naar zijn basis, zodat het ook daar gedragen wordt? Onderwerpen van afspraken:
 - hoe gaat men sensibilisering in het Noorden én het Zuiden aanpakken? Welke media en middelen kunnen worden ingeschakeld?
 - Hoeveel uitwisselingen kan men van beide kanten aan? Welk profiel van deelnemers wil men? Wat verwacht men achteraf van de deelnemers?

- Fondsenwerving erkennen als belangrijk instrument om personeel, militanten en leden te motiveren, en een plaats geven in de lijst van actiemogelijkheden.
- Aanspreekpunt voor technische vragen in Noord en Zuid.

FOS moet zijn deel van de afspraken verwerken in zijn programma en (drie)jaarlijkse beleidsplan. Ook de Noord- en Zuidpartners doen dit voor hun deel van de taken, zodat het contract zeker wordt uitgevoerd en geen papieren verklaring is.

3. Qua middelen is er een onevenwicht tussen partners, wat vooral bij uitwisselingen naar voor komt. Partners in het Zuiden hebben het financieel moeilijk om mensen naar België te sturen, wat omgekeerd niet het geval is. Ook mensen ontvangen in het Zuiden is niet evident: men kan wel zorgen voor het invullen van het programma en de organisatie van activiteiten, maar ze hebben geen financiële middelen hebben om in verblijf of maaltijden te voorzien. De middelen komen steeds uit het Noorden, maar dit mag niet betekenen dat het Noorden ook de agenda, en de richting van de bezoeken volledig zelf bepaalt.
4. Ook de campagne van FOS moet een plaats krijgen in het geheel, en die plaats moet goed worden afgebakend. Dit moet er mee voor zorgen dat partners in Noord en Zuid zich niet op elkaar blindstaren, maar oog blijven hebben voor het geheel. Dit kan door te werken met verschillende fases: de eerste twee jaar wordt voluit voor bekendmaking van het thema en het partnerschap gegaan, en krijgt de campagne enkel passieve verspreiding. De volgende twee jaar wordt dit onderwerp warm gehouden via regelmatige publicaties, en nemen de partners een actievere rol op in de campagne (inhoud aanleveren, campagnewerkgroep ondersteunen, ...)
5. Er moet voldoende mogelijkheid zijn om dit proces te kunnen begeleiden en omvatten. FOS moet bij zijn personeel, zowel in Brussel als op het terrein, zorgen voor voldoende tijd en ruimte in het takenpakket voor het ondersteunen van Noord-Zuidrelaties. Op dit moment is het tijdsgebrek van het Zuiden, en de landencoördinatoren in het bijzonder, een struikelblok.

D. Bronnen

3.1 ngo-documenten

FOS:

- Analyse ketenevaluatie (2003, door Sofie)
- *FOS Ketenevaluatie 'Solidariteit tussen SOCSOL –Limburg en de verdedigers van basisrechten in Manica-Mozambique'* Eindrapport. Oscar Marleyn en Annie Dhaeyere, 26p. Mei 2003.
- *Evaluatie Noord-Zuid-keten Managua. Atol, 31/10/01.*
- N-Z link ERO (visietekst ERO)
- Visietekst inleefreizen (voor AB 2005, door Arnout)
- Antwoorden Noord-Zuidlinken Noorddienst (2004, door Educatie, op vraag van Zuiddienst in kader van partnerparticipatie)
- Vragen interview uitzenden én Noord-Zuidlinken (2005, door Zuiddienst op vraag van Coprogram omtrent uitzenden)
- Gesprek met Roos De Witte, regioverantwoordelijke Centraal Amerika (18/11/05)
- Gesprek met Jenny Spiessens, actieve trekker Socsol Limburg (5/12/05)
- De Vlaamse socialistische mutualiteiten en de werking van FOS in de gezondheidszorg. (voor AB 2005, door Chris Vandenbossche)

Wereldsolidariteit (WSM):

- Gespreksverslag (document op basis van gesprek met An Dewit op 15/11/05)

TRIAS:

- Gespreksverslag (document op basis van gesprek met Maarten Goethals op 16/11/05)
- Visietekst beleid inleefreizen
- Inleeftraject KLJ
- programma bezoek Zuid-Afrikaanse jongeren bij KLJ

Rode Kruis:

- sneuvelnota inleefreizen
- beleidsnota projectparticipatie
- gespreksverslag (document op basis van gesprek met Lieve Adam op 6/12/05)

Volens:

- Handboek voor solidariteitsgroepen

3.2 Bevraging Noord-partners: open vragenlijst (zie bijlage)

3.3 Bevraging Noord-partners: meer gespecificeerde vragenlijst (zie bijlage)

Deze vragenlijst werd door veel Zuid-partners als zeer moeilijk ervaren, precies omdat ze geen ervaring hebben met uitwisselingen en ze zich een achterliggende beweging bij de ngo moeilijk kunnen voorstellen. Vandaar ook dat we met sommige antwoorden geen rekening hebben gehouden, omdat enkelen de relatie met de ngo beschreven werd, ipv een mogelijke relatie met een Noord-partner.

Bijlage 1: Bevraging Noord-Partners

Vragenlijst solidariteitsrelaties tussen de FOS-partners in Noord en Zuid

1. FOS ondersteunt ruim 40 acties in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Daarvoor werken we samen met onze partners in Palestina, Zuidelijke Afrika, en Latijns Amerika. In al die landen werken we samen met organisaties die vechten voor hun rechten. Boeren en boerinnen, arbeiders en arbeidsters die zelf greep willen krijgen op hun toekomst en die van hun kinderen. Waarom zouden nauwere contacten met een van deze FOS-partners in het Zuiden interessant kunnen zijn voor de leden en achterban van jouw organisatie?
2. Welke activiteiten zou jij persoonlijk interessant vinden om nauwere contacten met deze Zuid-partners te onderhouden of te versterken?
3. Op welke manier zou jouw organisatie (waar je lid van bent, vrijwilliger, of waar je werkt) kunnen bijdragen om deze contacten aan te gaan of te onderhouden?
4. Zelfde vraag maar dan over de organisatie uit het Zuiden: op welke manier zou die de contacten kunnen onderhouden?
5. Regelmatig ontvangt FOS van partners uit het Zuiden vragen over de visie en strategie van de organisaties uit de socialistische beweging. Dit gaat zeer breed: zowel vragen over sociale zekerheid als over ledenwerving, mobiliseren van leden, ... Op welke manier zou jouw organisatie op deze vragen een antwoord kunnen (helpen) bieden?

Bijlage 2: Bevraging Zuid-Partners

1. Situatieschets van jouw organisatie

Is er een contact tussen de leden van jouw organisatie, en de leden van de partnerorganisaties van FOS in België?

1.1 Frequentie:

- Ja, éénmalig contact
- ja, contact op regelmatige basis.
- neen, geen contact

1.2 Waaruit bestaat dit contact?

- Leden van de FOS-partners in België komen op bezoek bij je organisatie
- Leden uit jouw organisatie nemen deel aan vormingsactiviteiten en ontmoetingsmomenten met leden van FOS-partners in België.
- Vrijwilliger uit Belgische FOS-partner die meewerkt in je organisatie
- Fondsen via Belgische FOS-partner (niet enkel via FOS)
- Teksten en foto's leveren (aan FOS-medewerker) voor publicaties en sensibiliserende activiteiten in België
- Je lanceert solidariteitsoproepen die ook naar de leden van de FOS-partners in België verspreid worden.
- Forum waarop op regelmatige basis informatie omtrent visie of technische aangelegenheden uitgewisseld kan worden.*
- andere, namelijk:

2. Enkel in te vullen door organisaties die (nog) GEEN contact of samenwerking met de FOS-partnerorganisaties in België hebben.

2.1 Wil je graag contacten of samenwerkingen starten met gelijkaardige FOS-partnerorganisaties in België?

- Ja
- Neen (waarom niet?)

2.2 Indien ja: Wat zou je daarmee willen bereiken? (*Bijvoorbeeld: Meer internationale aandacht voor onze strijd, weerspiegeld in binnenlandse of buitenlandse media / meer druk uitoefenen: bedrijf of overheid volgen aanbevelingen op, willigen eisen in, .../ de leden van mijn organisatie voelen zich moreel gesteund in hun strijd voor betere leefomstandigheden door reacties van partners van FOS uit België / Kennis en visies uitwisselen /, ...*)

2.3 Welke activiteiten vind je interessant om die samenwerking vorm te geven? (voorbeelden vind je in vraag 3.2).

2.4 Capaciteiten en taakverdeling:

- 2.4.1 Wat moet de rol van FOS daarin zijn?
- 2.4.2 Welke taken kan jouw organisatie op zich nemen om de banden met FOS-partners uit België te versterken? (*Denk aan documentatie: teksten rond actuele strijd doorgeven, fotomateriaal, powerpoint werking / opvang organiseren voor groep vrijwilligers uit België / Programma verzorgen voor partner uit België die op bezoek komt / Financiële tussenkomst bij bezoeken/ ...*)
- 2.4.3 Wat verwacht jouw organisatie van de FOS-partner uit België waarmee je een samenwerking zou aangaan? (*Denk aan : Kennis en visie: Contactpersoon ter beschikking die uitleg kan geven over visie en technische werking van FOS-partner in België (partij, vakbond en mutualiteit / uitwisselingen en bezoeken: 1) de FOS-partner uit België bereidt de bezoekers voor en zorgt ervoor dat ze na het bezoek andere mensen sensibiliseren; 2) De bezoekers dragen bij in de verblijfskosten /....*)

3. Enkel in te vullen door organisaties die WEL al een contact of samenwerking met de FOS partners in België hebben of gehad hebben.

- 3.1 Op welke vlakken zijn je verwachtingen ingelost? (*Bijvoorbeeld: Meer internationale aandacht voor onze strijd, weerspiegeld in binnenlandse of buitenlandse media / bedrijf of overheid volgt aanbevelingen op, willigt eisen in, .../ de leden van mijn organisatie voelen zich moreel gesteund in hun strijd voor betere leefomstandigheden door reacties van partners van FOS uit België / Kennis en visies uitwisselen /, ...*)
- 3.2 Welke stappen of activiteiten zijn ondernomen om deze verwachtingen en doelstellingen te realiseren ?
- 3.3 Capaciteiten en taakverdeling:
 - 3.3.1 Wat was de rol van FOS tijdens deze samenwerking? Wat kan FOS doen om de samenwerking te verbeteren?
 - 3.3.2 Welke taken nam jouw organisatie op zich ?
 - 3.3.3 Welke taken nam de FOS-partner uit België op zich ?
 - 3.3.4 Was je tevreden met deze taakverdeling? Waarom (niet)?
- 3.4 Wat zou je nog meer willen bereiken ?
- 3.5 Op welke manier zou je dat willen bereiken? Welke activiteiten vind je interessant om aan die samenwerking vorm te geven? (enkele voorbeelden vind je in vraag 3.2).

4. Meer uitleg over mogelijke activiteiten:

4.1. Leden van de FOS-partnerorganisaties in België komen op bezoek bij je organisatie:
(nota: De FOS-partnerorganisaties zijn zeer geïnteresseerd in dit soort activiteiten voor hun actieve leden en militanten, omdat ze een direct contact, ontmoeting en kennismaking met het terrein en de problemen als een goede basis zien voor verdere sensibilisering in België en langdurige samenwerking met de FOS-partnerorganisaties in andere landen.)

- a. Onder welke voorwaarden zijn deze bezoeken interessant voor jouw organisatie?
- na het bezoek organiseren de deelnemers in België sensibiliserende activiteiten.
 - bepaald profiel van deelnemers (mannen/vrouwen, actief in vakbond, jongerenvereniging, vrouwenvereniging, ...)
 - Blijvend contact met bezoekers: hoe kan je dit realiseren?
 - Andere voorwaarden, nl:
- b. Met welke frequentie is jouw organisatie bereid om deelnemers te ontvangen + onder welke voorwaarden?
- Frequentie: hoeveel bezoeken zijn er mogelijk per hoeveel jaar?
 - Hoelang duurt dit verblijf maximaal?
 - Voorbereiding van het programma voor de bezoekers: zorgen voor programma / verblijf / maaltijden /

4.2 Bezoeken aan FOS-partnerorganisaties in België

(nota: Zelfde opmerking als hierboven omtrent direct contact en ontmoeting. Bijvoorbeeld in oktober 2005 kwamen 3 medewerkers van vakbonden uit Centraal-Amerika op bezoek bij de vakbond die partner van FOS in België is. Voor de Belgische militanten was er een vormingsweek georganiseerd, waarop de Centraal-Amerikaanse mensen hun visie en ervaringen konden delen.)

- a. Heeft jouw organisatie hiervoor tijd? Middelen?
- b. Als er mensen van jouw organisatie naar België zouden komen, zouden ze achteraf mogelijkheden hebben om contact te blijven houden, informatie te blijven doorsturen, ... ?

4.3 Vrijwilligerswerk

(nota: FOS krijgt regelmatig de vraag van leden van de FOS-partnerorganisaties in België, maar ook van niet-leden, of ze bij FOS-partnerorganisaties in ontwikkelingslanden vrijwillig, onbetaald, zich nuttig kunnen maken door bepaalde taken te vervullen, om zo ervaring op te doen.)

- 4.3.1 Kan een vrijwilliger in jouw organisatie nuttig werk verrichten?
- 4.3.2 Onder welke voorwaarden? Moet hij/zij je kunnen informeren over de FOS-partnerorganisaties in België, en hier lid van zijn? Moet hij/zij je taal spreken? Moet hij/zij gespecialiseerd zijn in de thema's waar jouw organisatie rond werkt (arbeidsrechten, landbouw, gezondheid,...)
- 4.3.3 Wat zie je als de rol van FOS?
- 4.3.4 Kan jouw organisatie bemiddelen en/of tussenkomen voor verblijf en/of maaltijden voor een vrijwilliger gedurende de periode dat deze werk verricht voor jouw organisatie?

4.4 Campagne

(nota: FOS voert jaarlijks een campagne: we informeren en sensibiliseren de leden van de FOS-partnerorganisaties in België voor een thema waar een FOS-partner in het Zuiden mee

bezig is. In 2004 en 2005 stond de problematiek van waterprivatisering centraal. In 2004 werd de werking rond waterprivatisering van de ngo en FOS-partner ILRIG uit Zuid-Afrika belicht: zij doen studiewerk rond o.a. de gevolgen van waterprivatisering voor de gewone man/vrouw. In 2005 werd de werking van de vakbondscoepel CGTP uit Peru over de water- en mijnproblematiek belicht. Privatisering van openbare diensten is immers een thema dat iedereen aanbelangt, een internationale dimensie heeft.)

- 4.4.1 Welke thema's zijn voor jouw organisatie interessant om in de campagne aan bod te laten komen?
- 4.4.2 Kan jouw organisatie zorgen voor interviews, beeldmateriaal (foto's), artikels, actievoorstellen, ... over dit thema?

4.5 Solidariteitsoproepen

(nota: FOS ondersteunt jaarlijks enkele solidariteitsoproepen van FOS-partnerorganisaties in het Zuiden, die een oproep lanceren omdat hun leden of medewerkers worden lastiggevallen, opgepakt door de politie, worden ontslagen omdat ze een vakbond in een bedrijf oprichten, In dat geval kan FOS brieven schrijven naar het betrokken bedrijf, overheid, ambassade, en hetzelfde vragen aan de leden van de socialistische FOS-partnerorganisaties in België. Zo komt er (morele) steun uit Belgische hoek, die ook als politieke druk door jouw organisatie kan worden aangewend.)

- 4.5.1 Heeft jouw organisatie soms nood aan internationale solidariteit in deze vorm?
- 4.5.2 Kan jouw organisatie zorgen voor voorbeeldbrieven?
- 4.5.3 Kan jouw organisatie zorgen voor regelmatige informatie over het vervolg van de acties?

4.6 Communicatie

(nota: FOS geeft 4 keer per jaar een tijdschrift uit dat dient om leden van de FOS-partnerorganisaties in België bewust te maken van wereldproblemen aan de hand van concrete voorbeelden uit de werking van FOS-partnerorganisaties uit ontwikkelingslanden. FOS verstuurt ook maandelijks een elektronische nieuwsbrief. Beide zijn ook te bekijken op de website van FOS, in het Nederlands. FOS krijgt ook vaak publicatieruimte in de ledenbladen van de FOS-partnerorganisaties in België.)

- 4.6.1 Kan jouw organisatie regelmatig contact hebben met FOS-personeel, om afspraken te maken omtrent materiaal om in nieuwsbrieven en tijdschriften te verwerken, over jullie acties, activiteiten, thema's (*bijvoorbeeld over jullie werking rond recht op land, fatsoenlijke arbeidsvoorwaarden, gezondheidszorg ... , over het FOS-campagnethema, over jullie standpunt rond wereldwijde problematieken, zoals delokalisaties en andere gevolgen van neo-liberalisme, solidariteitsoproep in noodgevallen...?*) En om dit materiaal effectief te bezorgen?